

12 Valja se podsjetiti ovih, otvoreno rusoovskih, Kantovih riječi: “Zakonodavna vlast pripada samo kolektivnoj volji naroda. Štaviše, kako je ova vlast ona iz koje treba da proisteknu sva prava, ona ne smije biti u stanju da nanese nepravdu bilo kome svojim zakonima. No, uvijek je moguće, kada neko odluči nešto protiv nekog drugog, da on protiv njega počini nepravdu; ali on ne čini nepravdu nikada kada nešto odlučuje u vezi sa samim sobom (zbog toga što volenti non fit iniuria)”; “Javni zakon, koji određuje za sve ono što za njih može biti pravno zakonito ili nezakonito, je akt javne volje iz koje proizilazi cjelokupno pravo, i koja stoga ne može nikome učiniti našao. Ali to nije moguće nekoj drugoj volji izuzev volji cjelokupnog naroda (u kojoj svi odlučuju o svima a stoga svako o samom sebi), zbog toga što se jedino samom sebi ne može učiniti našao.”

13 Norberto Bobio: Dovoljno je sjetiti se negativne konotacije koju Platon pripisuje demokratiji u knjizi 8 Države. Pogledati i široku lepezu negativnih vrjednovanja demosa u istoriji političke misli koja nije samo konzervativna i reakcionarna, koju izlaže Valentina Pazé.

14 Kelsen 1959: “Princip većine, a stoga i ideja demokratije, je sinteza ideje slobode i ideje jednakosti”.

16 Kelsen 1959: “Najveći mogući stepen slobode, tj. najveća moguća aproksimacija ideala samodeterminacije koju je moguće uskladiti sa postojanjem društvenog poretka, je garantovana principom koji kaže da promjena društvenog poretka zahtjeva konsenzus proste većine subjekata”. Ista kvantitativna teza je već formulisana od strane Kelsena u: Kelsen 1981, gdje je princip većine zasnovan na “ideji da su slobodni, ako ne svi pojedini, onda bar veliki broj, što će reći da je društveni poredak u kontrastu sa malim brojem njih”.

17 Ideja da predstavnici izražavaju volju birača, piše Kelsen, je “fikcija” i “politička ideologija”, čija je funkcija ta da “prikrije stvarnu situaciju, da održi iluziju da je narod zakonodavac, uprkos činjenici da je u stvarnosti funkcija naroda – preciznije, biračkog tijela – ograničena na stvaranje zakonodavnog organa”.

18 Ustanovljen, na primjer, čl. 67 italijanskog Ustava: “Svaki član Parlamenta predstavlja Narod i izvršava svoje dužnosti bez obvezujućeg mandata”. Zabrana imperativnog mandata prvi je puta bila formulirana francuskim Ustavom od 3. septembra 1791: “Predstavci izabrani u departmanima neće biti predstavnici određenog departmana, nego čitavog Naroda i ne može im se dati nikakav mandat.” (čl. 7 odjeljka 3, poglavlja 1, glave 3).

19 “Često se, nažalost”, piše Bobio, “većine formiraju ne od strane najslobodnijih već od strane najkonformističnijih. Po pravilu, čak, što su brojnije većine, naročito onda kada se približavaju jednoglasnosti, to više izranja sumnja da izraz glasanja nije bio slobodan. U ovom slučaju je pravilo većine dalo sve moguće usluge koje se od njega mogu tražiti ali društvo u čije je ono ogledalo nije slobodno društvo.”

20 Valja se podsjetiti čuvenih Rusoovih riječi: “U istom trenu, na mjesto privatne osobe svakog ugovarača, ovaj akt udruživanja stvara moralno i kolektivno tijelo, sastavljeno od onoliko članova koliko glasova ima skupština, koji od samog ovog akta prima svoje jedinstvo, svoje zajedničko ja, svoj život i svoju volju. Ova javna ličnost, koja se formira od unije svih drugih, je u jednom vremenu nosila ime grada a sada nosi ime republike ili političkog tijela... Što se ugovarača tiče, oni kolektivno dobijaju ime narod”; “Sa društvenim ugovorom smo dali postojanje i život političkom tijelu; radi se sada o tome da mu se da kretanje i volja posredstvom zakonodavstva”. Ova ideja o “realnom jedinstvu” onih koji su zaključili društveni ugovor i o “političkom tijelu” koje je na ovaj način stvoreno, je uostalom prisutna i kod Hobsa, Loka i Kanta i vjerovatno je doprinio ideološkoj predrasudi o organskom odnosu između predstavljenih i predstavnika.